

# חמודי שי

על התורה ומועדים

הגיגים ורעיונות מחודשים בדרך הדרוש והמוסר בפרשת השבוע | גליון א' | פרשת בא תשפ"ו

כל כך הרבה אנשים חוו הפסדים גדולים במהלך השואה. הם היו חייבים להמשיך קדימה. הם היו חייבים להתחנך מחדש ולהקים משפחות חדשות. זה מהלך שטבוע בכלל ישראל, משעבוד מצרים והלאה עד עולם. אנחנו איננו יכולים להתמקד בעבר, אנחנו חייבים להתקדם להתחלות חדשות.

## מתנה להישרדות נצחית

באמצע מגילת איכה (ג, כב-כג) מופיעים שני פסוקים זה לצד זה. אנחנו אומרים תמצית של אותם הפסוקים כל יום בנוסח התפילה. כתוב: "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו", תמצית פסוק זה משולבת בברכת מודים בשמו"ע. ו"חדשים לבקרים רבה אמונתך", בכל בוקר הכל מתחדש, גדולה האמונה שלנו כך ה', ותמצית פסוק זה משולבת במודה אני שאומרים ממש חדשים לבקרים.

## "חדשים לבקרים רבה אמונתך"

בכל בוקר כשאנחנו מתעוררים, "חדשים לבקרים", הכל חדש כל בוקר. אנחנו מעמיקים ברעיון זה בברכות קריאת שמע ומצהירים "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". תארו לכם, אם היינו מסתכלים מהחלון על העולם שסביבנו באופן של "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", כאילו זו הפעם הראשונה שאנחנו רואים את מעשה בראשית, כאילו אף פעם לא ראינו את זה קודם! "חדש לבקרים". אנחנו חדשים, הנשמות שלנו חזרו אלינו.

"מודה אני לפניך מלך חי וקים" וכו' שאנחנו אומרים, מבוסס על פסוק זה, שהרי כתוב בסופו "רבה אמונתך", אבל הטעם שאין אנחנו אומרים את הפסוק כצורתו, לדעתי, שמאחר וזה פסוק מהתנ"ך ועדיין לא נטלנו ידיים ולא אמרנו ברכות התורה, לכך אנחנו חייבים להגיד את זה בצורה קצת אחרת. אנחנו מסתכלים מבעד לחלון ואומרים "מודה אני לפניך", או "חדשים לבקרים", הכול חדש. אנחנו חדשים, העולם חדש, ו-"רבה אמונתך".

## באמצע מגילת הקינות פסוקי התחזקות

איפה מופיע פסוק זה? באמצע מגילת איכה. ככה אנחנו מתקדמים כיהודים טובים. ממש באמצע של הצרות, אנחנו הולכים ומתקדמים בכל יום ויום. אנחנו לא עוצרים, אנחנו פשוט מתקדמים כי "רבה אמונתך". מה מופיע מיד לפני פסוק זה? "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו". אנחנו אומרים שלוש פעמים ביום, בשמונה עשרה, "הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיך כי מעולם קיוונו לך". ה', החסד והרחמים שלך לעולם לא יגמרו. יש לנו משיכת יתר בבנק שלך! אנו מאמינים בך וסומכים עליך, ואף פעם לא נתייאש ממך. ה', אנחנו מבינים שזה עובד בשני הכיוונים: גם אתה ה', לא משנה עד כמה חטאנו, אתה לא מתייאש מאיתנו. יש לך חסד ורחמים בלתי מוגבלים לבניך עם ישראל.

בתורה"ק בפרשתנו (י, א): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֵל פְּרַעֲהַ" וכו'. ידוע קושיית האחרונים מ"ט כתיב בא ולא לך אל פרעה (יעו' באה"ח הק'). נראה לענ"ד לחדש, שמשמעות הפועל "בא", הכוונה שרצון ה', בא אלי אל ה' בפרשה זו אנחנו יוצאים ממצרים, והקב"ה מראה לנו את הדרך, שנתקרב אליו. אומר השי"ת הדרך שאתם צריכים ללכת בה כדי להתקרב אלי היא קודם ללכת אל פרעה ולעשות ככל שאצווה, ודיבור ה' אל משה לומר לו, שהולך להקשות את ליבו של פרעה כדי שאוכל להראות האותות והמופתים לכל העולם, וכולם ידעו שעשיתי את זה עבור כלל ישראל, בואו אלי!

בא אל פרעה, פרעה כאמצעי למטרה, וזה לשון המהרא"ל צינץ "כי כבר היה ראוי לאותות האלה מחמת הסירוב בתחילה קודם הכביד את ליבו, אך אם היה משלח לא היה ניכר האמת וצדק, איך כי כל דרכיו משפט. לזה הכביד ליבו למען שיתי אותותי אלה בקרבו, שהיה מתחייב בהם ככר".

המטרה היא קבלת התורה, "קרבתנו לפני ה' סיני". תתקרבו אלי בהר סיני ותתעלו ממ"ט שערי טומאה. בואו יותר ויותר קרוב, תהפכו לעם קדוש, אתם שמים פניכם למדרגות עליונות שאף אומה אינה יכולה להגיע אליהם.

בא אל פרעה, פרעה כאמצעי למטרה, וזה לשון המהרא"ל צינץ "כי כבר היה ראוי לאותות האלה מחמת הסירוב בתחילה קודם הכביד את ליבו, אך אם היה משלח לא היה ניכר האמת וצדק, איך כי כל דרכיו משפט. לזה הכביד ליבו למען שיתי אותותי אלה בקרבו, שהיה מתחייב בהם ככר".

## מצווה ראשונה כוללת את כל המצוות והיא סוד נצח ישראל

"החודש הזה לכם ראש חודשים..." "אחז"ל לא היה צריך התורה להתחיל כ"א מהחודש הזה שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בני... ובמצווה ראשונה זו נכללו כל המצוות" (שפת אמת בא תרס"ב). המצווה הראשונה בתורה שאנחנו מקבלים כאומה מעניקה לבני ישראל את הכוח לקבוע את החודש, ובוה קובעים את המועדים. אנחנו קובעים את התאריכי הייעוד שלנו, הימים הטובים.

הקב"ה נותן לנו כוח על הטבע, כוח החידוש. הקב"ה נתן לנו את השליטה על הזמן ובכך שליטה על הייעוד שלנו וזה סוד ההישרדות שלנו ונצחיות כלל ישראל. יחד עם הגאולה בפרשה זו כלולות כל הגאולות.

"החודש הזה לכם ראש חודשים" – כח החידוש. הכול תמיד חדש וייחודי. כמו שהכוח להכריז על החודש החדש מעולם לא פג, ויש לנו לוח שנה המתחדש גם בגלות, כך לא פג הכוח שלנו לחדש בכל דבר, וזה מה שמחזק אותנו בגלות.

## במצוות יש את כח ההתחדשות בכל עת וזמן

ככה אנחנו שורדים וממשיכים הלאה. אנחנו לא מתמקדים על העבר, על ההפסדים שלנו, ולא על כל הטרגדיות. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו לעשות את זה. אם נעשה זאת ניתקע בחול וטובעני של צער, חס ושלום.

## תוכן עניינים

א

פרשה זו מהותה שהקב"ה רוצה בהתקרבות שלנו אליו ----- פרעה הוא האמצעי שע"י יתקרב אל השי"ת ויקבלו את התורה ----- כאשר מתקרבים ומקבלים את התורה, המצווה הראשונה הינה ראש חודש -----אנו שליטים על הזמן ומתחדשים תמיד ללא הרף ----- ביאור נפלא שבאמצע מגילת איכה כתוב "חסדי ה' כי לא תמנו" ----- ע"י ההתחדשות "חדשים לבקרים" זוכים ל"רבה אמונתך" ----- דווקא כאשר הכי קשה ניתנים פסוקי חיזוק ----- עומק העניין שבמכת חושך אור וחושך שמשו בערבוביא ----- ה' חלקים מהפיוט דיינו מפרשתנו להראות כל הטוב שעשה עמנו.

ב

כאשר חשוך לעכו"ם לישראל יש אור ----- השבת לישראל בבחינת אור בתוך החושך ----- אור הקדושה של ימי המעשה הוא בבחינת נרות ואור השבת בבחינת אור השמש ----- אור השבת הוא אור רוחני שאינו נתפס בחושים הטבעיים אך מורגש ע"י הנשמה יתירה ושמירת שבת ----- נרות שבת הם גשר בין האור הנתפס בחושים אנושיים ואור השבת -----רמזי ברכת הבדלה.

# אור וחושך משמשים בערבובייה - ב'

## גם בחושך יש אור

ונראה לי שהקב"ה קרבנו אליו ית'

במכת חושך. אור וחושך שמשו בערבובייה אך בלי שיבטלו זה את זה כדוגמת מכת ברד בה הייתה אש מתלקחת בתוך הברד אך האש והברד לא ביטלו זה את זה. אך כאן היה פלא יותר גדול: בכל מקום שעמד יהודי היה אור ובכל מקום שעמד מצרי היה חושך ואפילו אם עמדו באותו בית ממש זה ליד זה - היהודי היה באור והמצרי היה בחושך. במכת חושך זכו ישראל להתבדלות מוחלטת מהמצרים וזה מרומז בנוסח ההבדלה: "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך - בין ישראל לעמים".

## הפלא שבמכת חושך משל להבדל בין ישראל לעמים

"ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם...". אמרו רז"ל שבכל מקום שישב יהודי, אפילו בבית מצרי על יד המצרי, המצרי היה בתוך חושך סמך והיהודי על ידו היה שרוי באור. וזה פלא יותר גדול ממכת ברד ששם "והאש מתלקחת בתוך הברד", אבל איפה שהיה קרח לא הייתה אש ואיפה שהייתה אש לא היה קרח, אולם במכת חושך היהודי היה עומד על אותה משבצת כמו הגוי והגוי בחושך והיהודי באור!

ונראה לומר שזה מרמז על מעלת ישראל. בכל מקום ובכל זמן יש לנו אור המרמז על קדושה גם בתוככי החושך של העולם הזה, שהוא עולם החול. וזה גם מרמז על יום השבת, שהוא לכאורה יום מימי השבוע שעובר על כל באי עולם בשווה בדיוק כמו שהוא עובר עלינו, אך רק לישראל היום הוא שבת ואותו יום יום חול גמור לגוי, וזה פלא דומה למכת חושך. האור לישראל בתוך מכת חושך בערך המקום הוא מה ששבת לישראל בערך הזמן. אנחנו באותה מסגרת זמן של "יום השביעי", אך להם אין שום גישה לקדושה, ואנחנו בתוך קדושת השבת.

## השבת לעומת ימות החול - כאור לעומת החושך

ועוד י"ל, שגם לנו, כנסת ישראל, בת הזוג של השבת, השבת היא אור לנו לעומת ששת ימי המעשה שלנו שהם חושך ביחס לשבת. בימות החול אור הקדושה מוסתר וצריך להאיר את החושך "בצורה מלאכותית" דהיינו השתדלות אנושית מצידנו, ע"י "הדלקת נרות" של ה"נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז) ו"כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג). אבל שבת שהיא מעצם טבעה קודש, הקדושה מאירה בה בטבעיות כאור השמש, וזה היה מרומז כבר בשבת הראשונה בהיסטוריה.

אדם הראשון שנברא בערב שבת לא ראה חושך עד מוצאי שבת, ואז הוא היה חייב לגלות את האש כדי להאיר את החושך שבא לעולם ע"י ימות החול, ולכן מברכים "בורא מאורי האש" במוצאי שבת. והנה, אף על פי שאנחנו לא בדרגת אדה"ר ואין אנחנו שרויים בגן עדן, מ"מ בכל שבוע השבת מאירה בקדושה כשמש בגבורתו, אך טחו עינינו החומריות מראות את האור הרוחני, והרי הוא דוגמת "אור אינפרה אדום" שמאיר גם ביום וגם בלילה, אך אפילו אם ימלא כל חללו של עולם, בין ביום ובין בלילה, עיני אדם לא יוכלו לראות אותו. אך השי"ת שהנחיל את השבת לישראל נותן בנו נשמה יתירה כבר בתחילת השבת, שמכוחו ומכוח שמירת שבת אפשר לנו לחוש את קדושת השבת.

## נרות שבת - הגשר בין אור נראה לאור השבת

ויש להוסיף טעם לשבת, לדין של הדלקת נרות שבת, שכידוע שבכל תקנות חז"ל טמונים הרבה טעמים מעבר לטעם הנגלה, שבנידון דידן

הוא שלום בית. ע"פ דברינו הנ"ל יש להוסיף שאור הנר הוא אור מלאכותי מצידנו ולפי ערכינו כנ"ל, ומה שמדליקים אותם בערב שבת, יום שנברא בו אדם סמוך לשבת, וע"י מקבלים שבת, זה יוצר גשר בין האור שנראה לנו ובין אור השבת ועוזר לנו לראות את אור השבת במידה מסוימת (ועיין עוד בעניין זה בחמודי שי על בראשית בריש המאמר לפרשת בראשית).

והמעייין המבין יבין, שטעמנו לנרות שבת עולה בקנה אחד עם הטעם הנגלה של שלום בית. וכי מה הוא הגילוי של "אורה של שבת"? שלום! בשבת קודש השי"ת "פורס סוכת שלום עלינו...", אנחנו מברכים זה לזה "שבת שלום", ואנחנו מבקשים מהשי"ת שיגזור על המלאכים "ברכוני לשלום מלאכי השלום". כידוע, ביחסים בין איש לאשתו "זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן" (סוטה יז א), אז ודאי צריכים שלום בית להשרות את השכינה שהיא "סוכת השלום" של שבת שהיא היא אורה של שבת, כך שנרות שבת אינם רק כלי לראות את אורה של שבת אלא הם הגורם שאור השבת ישכון באותו בית.

## יחס מצרף בין שבת לימות החול

ועוד יש לומר לפי דברינו, שאם שבת היא זמן של אור יום לעומת ימות החול שהם בכחינת חושך הלילה, לפ"ז הג' ימים לאחר השבת שעדיין אפשר להבדיל בהם הם בכחינת בין השמשות שבסוף שבת, והג' ימים ששייכים לשבת הבאה הם בכחינת אילת השחר ועלות השחר של השבת הקרבה ובאה.

## רמזי ברכת הבדלה

כל זה מרומז בברכת ההבדלה: "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים [ובערכינו] בין יום השביעי לששת ימי המעשה" - תרתי משמע, לא רק מלאכה, אלא גם מלאכת שמים של הדלקת נר המצוה להאיר קדושה בעוה"ז, שבשבת אין צורך לזה שהוא מאיר מכוח עצמו כשמש בגבורתו.

## כמה מעלות טובות למקום עלינו

בפרשה זאת מופיעות חמש ההתרחשויות הראשונות המוזכרות בפיוט "דיינו" שפירושו: די לנו שאנחנו מודים ונותנים שבת והודאה לה' על כל דבר ודבר בפרט. לפי מה שהקדמנו ש"בא" פרושו בא אלי, אל ה', אל הר סיני לקבל תורתך, יש להקשות על מה שאומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו". אם הקב"ה היה רק מקרב אותנו להר סיני אבל לא נתן לנו את התורה, זה היה "מספיק". איך יתכן שזה לא סותר את הדרשה על "יום השי"ת המופיעה בגמרא במסכת עבודה זרה (ג א), לפיה אם העם היהודי לא היה מקבל את התורה העולם היה נחרב?

## עצם האמונה באמירת נעשה ונשמע היא קיום העולם

ונראה לומר, שברגע שעם ישראל אמרו "נעשה ונשמע" והראו מוכנות לקבל את התורה, ברגע זה הם כבר נתנו קיום לעולם. הם התחייבו בלי לשאול שאלות. רמה כזאת של אמונה כה גבוהה עשתה אותם זכאים לקבל את התורה ואכן שמעו "אנוכי" ו"לא יהיה לך" ישירות מפי ה' ושאר הדברות ע"י משה רבינו, וכל הראשונים הסכימו שהדברות כוללות את כל התרי"ג מצוות, זה נחשב כאילו קיבלו את התורה כולה. בא - אתם הולכים להיות קרובים אלי. הקב"ה מאוד מתרגש שסוף סוף אנחנו באים. זוהי המטרה של מעשה בראשית. העולם כולו חיכה לזה. יצרת את העולם עבור התורה וכדי שאתם תאמינו בי. "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".